

William T. Vollmann

A szépírás Amerikában ma: A betegség diagnózisa

A kóros szövetképződéseknek hozzávetőlegesen 90%-a a száj elülső részének középvonalától számított 2 cm-en belül keletkezik.

Dr. Rodney Million és Dr. Nicholas J. Cassidy: *A fej- és nyaki rákok kezelése multidiszciplináris megközelítésben*. Philadelphia: Lippincott, 1984, 251.

Ahogy a fenti idézet is mutatja, a száj igazolhatóan számtalan nyavalya forrása, s csak úgy ontja magából a tisztátalan szavakat, hogy megfertőzze a magukat tudatlansággal vagy fülviasszal fel nem vértézőket. A helyzet sokkal rosszabb, amikor a vírus patronba kerül, a toll gombjának egyetlen nyomására készenlétbe helyezhető, és a golyós végen keresztül a papírlap örökkévalóságára préselődik, ahol szóspórái évszázadokig vidáman várnak következő áldozatukra a könyvtár mélyén lapulva. Természetesen vannak szent könyvek is, melyek a gyógyulás fényét hozzák el szavaikkal számunkra, ám ezekből mostanság kevés akad. Mi több, az amerikai irodalmi élet a meggondolatlan szerzők büzősen terjengő pestisétől szenved. Az orális és anális higiénia tanult orvosainak segítségével most kötelességeinket igyekszem lefektetni, valamint a megújulás szabályait.

Az első feladat megköveteli, hogy a világ minden baját magamra vegyem.

Az amerikai társadalom kudarca

Közhely, hogy a mi Amerikai Egyesült Államunk társadalma hanyatlóban van. Kormányunk részéről a legjobb esetben is bizonyos eseményekre adott, rövidlátó válaszlépésekről van szó, az alapvető okokat befolyásoló elképzelés teljes hiányáról. Ami a kormányzottakat illeti: apátiánk és tájékozatlanságunk nőttön-nő. A spontán kialakuló erőszak és a minden rassz esetében megfigyelhető rasszizmus szédítő elterjedése egy félig bénult, megosztott nemzetről tanúskodik. A hajléktalanságtól a semmit nem tanító iskoláig, a küszöbön álló ökológiai katasztrófától a természet ellen folyamatosan elkövetett támadásokig kudarcaink mások megértésére képtelen Énként állítanak be bennünket.

Nicaraguával kapcsolatos politikánk azt bizonyítja, hogy képtelenek vagyunk a nicaraguaiak bőrébe képzelni magunkat. A szánamegse drogok elleni háborúnk fel sem teszi azt a kérdést, hogy az emberek miért élnek drogokkal, vagy hogy mihez kezdhetnének helyette. Az abortusszal kapcsolatos elfojtásunk még csak nem is képmutató, hanem egészen elképesztő módon vak. „Vezetésünk” pedig tényleg olyan, mint amelyet megérdemlünk, hiszen amikor a Másikkal találkozunk, akkor mit is teszünk mi? Tegyük fel, hogy nem fizetsz a szexért, de egy éjjel, a kivilágított utcán egy bátor és kétségbeesett prosti lép oda hozzád. Tegyük fel, hogy egy szektatag meg akar téríteni. Vagy valaki pénz kér tőled az utcán. Nem is, csak tegyük fel, hogy valaki melléd ül a metróban, és hozzád szól. Hány esetben válaszolsz?

Az emberség kudarca

Túlságosan is emberi ezen a próbatételen elbukni. De a túlélés és a boldogság a tudáson múlik. A tudást pedig csak nyitottságunk révén szerezhethetjük meg, mely feltételezi a sebezhetőséget, a kíváncsiságot, a szenvedést.

Azok a gonosz keresztény tudatlanok, akik véget akarnak vetni az abortusznak hazánkban a gyilkosságot hirdető muszlimok, a tankok nyomvályúiban a rendet Kínában visszaállító maoisták, a Peruban vagy Sri Lankán turistákra lövöldöző terroristák rokonai. Ők azért élnek világukat, mert erőt alkalmaznak. De egy erő fog rajtuk felülkerekedni, melyet ők nem ismernek. Miért? Pontosan azért, mert nem ismerik a Másikat. És ha nem ismerik, akkor hogyan fognak védekezni ellene?

Gondot kell fordítanunk rá, hogy ne váljunk hozzájuk hasonlatossá. És hogyan érhetjük ezt el? Hogy megismerjük őket. Anélkül, hogy elfogadnánk vagy gyűlölnénk őket. Az empátia révén.

És hogy ezt hogyan érjük el?

A művészet révén.¹

A recept (mely szükségszerűen hangzik unalmasan, mint az orvos tanácsa, hogy mozogjunk többet)

Céltudatos írásmódra van szükségünk.

A generikumok elutasítása

Mi a helyzet a gyönyörűen haszontalan könyvekkel, mint a francia *Maldoror énekei*? Nekik is megvan a maguk szerepe. Manapság azonban rengeteg olyan írás születik, mely ANÉLKÜL haszontalan, hogy szép lenne. Másfelől azonban ott vannak azok az említésre is alig méltó művek, melyek hasznosak kívánnak lenni, és minél hasznosabbak, annál kevésbé szépek: „a társadalmi realisták”. Hazánkban ritkán vétünk ilyen hibát, de előfordul, mint az *Érik a gyümölcs* bedohosodott passzusai esetében.

Irodalmunk jelenlegi állapotában főleg szűk látókörű műveket hozunk létre, mintha íróink egy repülőgép turista osztályán utaznának, arcukat elfordítanak egymástól, és lehajtott tálcáiktól takarva bőszen maszturbálnának. Vegyük például a *New Yorker* irodalmi termését az utóbbi pár évből, ami másról sem szól, mint hogy végtelenül jómódú szereplők szenvednek szikár mondatokban a bőségtől. Az Én itt többszöröződik és monoton seregként vetül ki, mely gyilkos sáskahadként masírozik végig történetről történetre. Vagy nézzük csak meg közelebbről azt a strukturalista ködöt, mely olya sokáig lepte el egyetemeinket, s csak a fojtogató levegőtlenység játékait tette lehetővé. (Az úgynevezett új historizmus sem ígér sok jót.)

Hogyan tölthetnék be hát íróink szerepüket, hogy *el is érjenek* valamit?

Szabályok

1. Soha nem szabad érzés nélkül írunk.
2. Hacsak nem vagyunk sokkal érdekesebbek annál, mint ahogyan azt elképzeljük, nem csak Magunkról kell megpróbálnunk írni, hanem a Másikról is. *Nem* az Én és a Másik között olya gyakran tatóngó szakadékról. *Nem* a Másik hitványságáról. *Nem* arról, hogy a Másik az Én

¹ Érvelhetnénk amellett is, hogy egyszerűbb lenne, ha ISTEN lennénk, vagy ha ez nem megy, akkor csatlakozhatnánk a CIA-hoz. Ám az első lehetőség nem áll hatalmunkban. Ami pedig a másodikat illeti: mára kiderült, hogy kémeink ugyanolyan gyakorisággal tévednek, mint meteorológusaink.

tagadása vagy fogyatékoságainak kivetülése. És nem is az Ént kizáró Másikról, mert az az Ént titokban imádó, egoista szélhámos írásmódja. Az Ént és a Másikat egyenlő feleknek kell tekintenünk. (Ezzel persze nem mondok semmi újat. Nem is akarok semmi újat mondani. Az egészség fontosabb az újdonságnál.)

3. Fontos emberi problémákat kell ábrázolnunk.

4. Keresnünk kell ezekre a problémákra a megoldást. Függetlenül attól, hogy megtaláljuk-e a megoldást, keresése elmélyíti a problémák ábrázolását.

5. Ismernünk kell a témánkat, és azzal a tisztelettel kell hozzá fordulnunk, amivel az Énnek kell a Másik felé. Minden szempontból meg kell ismernünk: addig kell néznünk, amíg szemünk látása elhomályosodik, fülünk már cseng a hangjától, izmaink fáznak az ölelésétől, nemi szerveink pedig eleven húsként lüktetnek szeretkezésünktől. (Ha mondandóm fellengzősen hangzik, az azért van, mert vastag szemüveget viselek.)

6. Hinnünk kell abban, hogy az igazság létezik.

7. *Célul kell kitűzzük magunk elé, hogy ne csak magunknak, de másoknak is jót tegyünk.*